

Að stöðva skerðingu líffræðilegs fjölbreytileika í Evrópu

Pörfin á upplýsingum sem byggjast á vísunum og vöktun er brýn

Á Heimsráðstefnunni um sjálfbæra þróun í Jóhannesarborg árið 2002 var því slegið föstu að líffræðilegur fjölbreytileiki hafi afar miklu hlutverki að gegna hvað varðar hverskonar sjálfbæra þróun og fyrir útrýmingu fátaektar, og að hann væri lífsnauðsynlegur í hnattrænu samhengi, fyrir velferð allra manna, lífsafkomu þeirra og menningu. Á ráðstefnunni var einnig lögð á það áhersla að um 40 % efnahagslífsins á heimsvísu byggist á lífrænum afurðum og ferlum. Samt er líffræðilegum fjölbreytileika ógnað og margt bendir til þess að hann hafi orðið fyrir miklum breytingum og að hann hafi dregist mikið saman vegna umsvifa mananna.

Samningurinn um líffræðilegan fjölbreytileika var undirritaður á fyrsta Alþjóðlega leiðtogafundinum í Rio de Janeiro árið 1992 til að koma á alþjóðlegri umgjörð um varðveislu líffræðilegs fjölbreytileika, sjálfbærri hagnýtingu hinna ýmsu þátta slíks fjölbreytileika, og til að tryggja jafna og sanngjarna skiptingu gæða sem falla okkur í skaut í tengslum við hagnýtingu erfðafræðilegra auðlinda.

Innan ramma þessa samnings hafa löndin sem tóku þátt í fundinum í Jóhannesarborg ákveðið að hefja aðgerðir til að tryggja að verulega verði hægt á hinni öru skerðingu líffræðilegs fjölbreytileika árið fram til 2010.

Innan Evrópusamfélagsins og í hinu víðara samhengi ferlisins Umhverfi fyrir Evrópu hafa menn sett sér enn háleitara markmiði, þ.e. að hafa stöðvað skerðingu líffræðilegs fjölbreytileika árið 2010. Sem dæmi má nefna að samkvæmt Sjötta átaksverkefni ESB til verndar umhverfinu á að 'vernda, og þar sem þörf krefur, endurreisa og gera aftur starfhæf náttúrleg kerfi og að stöðva skerðingu líffræðilegs fjölbreytileika, bæði innan ESB og á hnattræna vísu árið 2010'.

Til að ná þessum markmiðum þarf vöktun, upplýsingar, mat og skilning á: Orsakasamhengi mannglegra umsvifa, því álagi sem þau valda og þeim áhrifum sem þessháttar álag hefur á umhverfið almennt en þó einkum og sér í lagi á líffræðilegan fjölbreytileika; þeim valkostum sem standa okkur til boða til að draga úr og koma í veg fyrir skerðingu líffræðilegs fjölbreytileika; og að lokum hvaða gagn er að þeim aðgerðum sem menn hafa komið sér saman um til að vernda þennan sama fjölbreytileika.

Um er að ræða margskonar umsvif, sem tengjast sín á milli og sem öll hafa áhrif á hinn líffræðilega fjölbreytileika. Hverskonar matsstarfsemi þarf að samþætta og það þarf að beita fjölbreyttri sérfræðikunnáttu við hana og virkja áhuga borgara sem láta sig umhverfismál varða. Því má við bæta að upplýsingar um ástand og horfur í umhverfismálum eru af skornum skammti og þar að auki ber þeim ekki saman í hinum ýmsu Evrópulöndum. Ólíklegt er að snöggar breytingar verði á þessu ástandi vegna þess að vöktun líffræðilegs fjölbreytileika er tímafrek, kostnaðarsöm og erfið í forgangsröðun. Af þeim sökum hefur þessum þætti lítið verið sinnt og litlu fé verið veitt til hans. Nú verður að hefjast handa.

Áætlun um vöktun líffræðilegs fjölbreytileika í Evrópu

Árið 2010 nálgast og vinna er þegar hafin við að útbúa þær upplýsingar sem þarf til að draga úr skerðingu líffræðilegs fjölbreytileika með víðtækari áætlanagerð um vöktun slíks fjölbreytileika í Evrópu með samstarfi allra þeirra aðila er málið snertir. Öllum slíkum upplýsingum og allri slíkri vöktun mun komið fyrir innan vel afmarkaðra og traustra umgjörða til að tryggja að þær eigi erindi við ráðamenn og stjórnendur fyrirtækja, bæði á hinum ýmsu stöðum, í hinum ýmsu landshlutum og löndum, svo og hjá ESB og á Evrópuvettvangi.

Í því skyni að koma á laggirnar samfelldri evrópskri áætlun fyrir vöktun líffræðilegs fjölbreytileika til að fá fram viðeigandi upplýsingar fyrir 2010 markmiðin og fyrir árangursmat verður að hrinda í framkvæmd hinum 'fjórþættu aðgerðum':

1. Samhæfing núverandi alþjóðlegra samskiptakerfa vegna vöktunar

Evrópski vöktunar- og vísaramminn fyrir líffræðilegan fjölbreytileika (EBMI-F), sem hefur stuðning af hinu ráðherrastýrða ferli 'Umhverfi fyrir Evrópu' og er samhæfður af EEA og Náttúruverndarmiðstöð Evrópu, myndar frábæra aðstöðu fyrir þróun evrópskrar samvinnuáætlunar fyrir vöktun líffræðilegs fjölbreytileika. Það byggist á traustum langtíma samskiptakerfum svo og á samhæfingu gagnaflæðis þeirra og aðferðafræða. Þannig ætti að vera hægt að hámarka gildi núverandi vöktunar sem fram fara í hinum einstöku löndum og á hinum einstöku landsvæðum.

2. Efling vöktunar líffræðilegs fjölbreytileika um gjörvalla Evrópu

Einungis takmarkaðar upplýsingar eru nú fáanlegar á Evrópuvettvangi, til dæmis frá aðildarríkjunum sem hluti af skuldbindingum þeirra um skýrslugjöf samkvæmt tilskipunum um fugla og búsvæði, eða frá öðrum aðilum sem hluti af landsskýrslum þeirra samkvæmt Samningnum um líffræðilegan fjölbreytileika. Nú er þörf á víðtækari gögnum og upplýsingum þar sem fram kemur hvernig ástand og horfur hvað varðar líffræðilegan fjölbreytileika tengist bæði því umhverfisálagi sem um er að ræða, í öllum þess myndum, og mannlegum umsvifum. Ennfremur þurfa þessi gögn að sýna hvernig gengur að uppfylla 2010 markmiðin. Þessi mál eru um þessar mundir í athugun í tengslum við vöktun og vísa fyrir samninginn, Natura 2000 svæði og sóknaráætlun ESB fyrir líffræðilegan fjölbreytileika.

3. Samhæfing samskiptakerfa fyrir upplýsingamiðlun

Umhverfisstofnun Evrópu starfar með aðildarlöndunum, öðrum samstarfslöndum og alþjóðlegum stofnunum sem hagsmuna eiga að gæta á innan ramma Evrópska samskiptakerfisins fyrir umhverfisupplýsingar og -kannanir (Eionet) og alþjóðlega vinnuhópsins fyrir vísa og vöktun í tengslum við líffræðilegan fjölbreytileika (IWG-BioMIN) til að koma af stað gagnaflæði staðfesta upplýsinga um náttúruna, líffræðilegan fjölbreytileika, svo og um umsvif og álag í tengslum við þá þætti, sem hægt er að nota á Evrópuvettvangi til að styðja við aðgerðir og fylgjast með hvernig gengur að uppfylla markmiðin sem eiga að nást árið 2010 eða síðar.

4. Tryggja að upplýsingar sem fyrir liggja á Evrópuvettvangi séu í samræmi við markaða stefnu og gagnlegar öllum sem vinna að því að stöðva skerðingu líffræðilegs fjölbreytileika

Upplýsingar sem safnað er og hafðar eru aðgengilegar á Evrópuvettvangi þurfa að vera þannig að þeir sem marka stefnuna sjái hvar árangur hefur orðið og hvar þörf er frekari aðgerða. Þær þurfa ennfremur að efla skilning almennings og stjórnáráðgjafanna, svo og að vera til gagns framkvæmdastjórum og öðrum aðilum sem hagsmuna eiga að gæta, til að tryggja að því markmiði verði náð að stöðva skerðingu líffræðilegs fjölbreytileika árið 2010.

Niðurstöður

Háleit markmið eins og þau að stöðva skerðingu líffræðilegs fjölbreytileika árið 2010 stuðla mjög að eflingu umhverfisátlagsins og gera það markvissara. Sú umgjörð sem upplýsingagjöfni er sett og lýst er stuttlega í þessu yfirliti sýnir ágætlega hvernig það, að beita traustum greiningaraðferðum á öllum stigum, getur tryggt samþætta vöktun, og þau gögn og upplýsingar sem þarf til að halda utan um líffræðilegan fjölbreytileika í Evrópu á hinum einstöku stöðum, í einstökum landshlutum, löndum og á hnattræna vísu, jafnframt því sem það gagnast við að ná 2010 markmiðunum og við að fylgjast með framförunum fram til 2010 og eftir það.

